

Chr Thams Fagskole.

Jeg fikk spørsmål fra rektor Øyvind om jeg kunne si litt om «Hvem var Chr Thams?» Jeg svarte selvfølgelig ja.

Jeg har sett at det nye navnet har gitt Fagskolen mye oppmerksomhet i media de siste ukene.

Æ har ikke tenkt å bruke tid på kong Leopold's virksomhet i Kongo, **men snakke om den industrielle verdiskapinga Chr Thams brukte livet sitt på.**

Christian Thams vart født i 1867, samme år som hans bestefar Wilhelm August og hans far Marentinus flyttet sagbruket sitt fra Ingdalen i Agdenes til Orkanger.

Her på Orkanger bygde familien Thams opp et nytt moderne sagbruk, trelasthandel og ferdighusfabrikk, **Strandheim Bruk.**

De var ikke lenger avhengig av Ingdalsfossen. Dampmaskinen hadde kommet.

De stifta Ørkedals Mining Company samme år for å starte oppkjøp av gruverettigheter i dalføret.

Allerede i 1864 startet de M. Thams Laxeforretning for å gjøre forretning av de store forekomstene av laks i Orkdalsfjorden.

12 år gammel vart unge Christian, **sendt til Sveits på en høyt ansett kostskole** sammen med sin 2 år eldre bror Wilhelm. Her fikk Christian opplæring i et bredt internasjonalt miljø. Han lærte engelsk, tysk og fransk flytende og fikk i tillegg opplæring i italiensk, latin og gresk. Etter 5 år på kostskole tok han arkitektutdanning i Zurich og var ferdig utdannet arkitekt 21 år gammel.

Full av virketrang startet Christian umiddelbart opp et arkitektkontor i Nice i Frankrike. Han fikk raskt oppdrag i å tegne og bygge to paviljonger for Norge til verdensutstillingen i Paris i 1898. Paviljongene vart prefabrikkert på Strandheim Bruk og montert av orkdalinger i Paris.

Christian fikk som eneste arkitekt gullmedalje for utmerket arkitektur på denne verdensutstillingen.

Som vi vet bygget Gustav Eiffel et tårn (Eiffeltårnet) til denne verdensutstillingen. Eiffel ble så begeistret for den unge arkitekten at han bestilte et kontorbygg til sin virksomhet i Paris. Fyrst Albert av Monaco og kong Leopold av Belgia vart også begeistra og bestilte bygninger fra Christian.

Begge de norske paviljongene vart solgt og satt opp som boliger i Paris etter verdensutstillinga.

Derved hadde Thams «visningshus» i de beste strøk i Paris.

Suksessen på verdensutstillingen satte unge Christian på ideen om å selge ferdighus fra Strandheim i Sør-Europa. Han flyttet sitt arkitektkontor til Paris og solgte hus derfra. Hans far Marentinus prefabrikerte husene på Strandheim. Montører fra Orkanger dro rundt om i Sør Europa og satte opp husene.

Thams laget en ferdighuskatalog med **hus, hytter, kirker, jernbanestasjoner, casinoer etc i ulike stilarter, hovedsakelig i norsk og sveitsisk stil.** Katalogen er til salgs på Orkla Industrimuseum.

Ferdighus vart etterhvert solgt over hele **Vest-Europa, i Afrika, India og Sør-Amerika.**

Dette ble en suksess og Strandheim Bruk utviklet seg til å bli landets største ferdighusfabrikk med mange hundre arbeidsplasser.

M. Thams Laxeforretning, som startet mens de drev sagbruk i Ingdalen, utviklet seg også til en suksess og vart **Norges største fiskeeksportør i sitt slag.**

Christians flyttet med sin familie til Orkdalen i 1890 og bygget ut Bårdshaug Herregård som bolig.

Christian fanget også interesse for gruvedrift. Han så utviklingen av den kjemiske industrien i Europa hvor svovelsyre var blitt en viktig råvare.

Christians bestefar hadde stiftet Ørkedals Mining Company allerede i 1867 og kjøpt opp flere gruverettigheter i Meldal. Og drev Dragseth, Høidal og Aamodt Gruver

I 1898 vart Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskab stiftet for å bygge jernbane for å frakte kisen fra Løkken ned til havna på Orkanger. Et annet formål var å bygge ut elkraft til gruvedriften og jernbanen.

I 1904 stiftet Thams, sammen med sitt nettverk, Orkla Grube-Aktiebolag for å starte **gruvedrift i stor industriell skala på Løkken.**

Christian utviklet disse selskapene til moderne storindustri og skapte Norges største kobbergruve. Etter hvert gikk gruvedriften over i en driftsfase og grunderen Thams måtte ha nye utfordringer. Han sluttet som adm direktør i

Orkla Grube-Aktiebolag i 1910 og i Salvesen & Thams i 1913 og bosatte seg i Paris, der han startet sin suksess på verdensutstillingen 20 år tidligere.

Etter dette tidspunkt var han lite i Norge. Han bygget opp et stort selskap, Societe du Madal, i Mocambique i Afrika sammen med fyrst Albert av Monaco. En plantasje som produserte kokosnøtter, jordnøtter, kautsjuk, sesam, mais og epler for eksport. I 1920 døde Christians første kone Elenore. Året etter døde fyrst Albert av Monaco som var stor eier i Societe du Madal. Christian valgte å slutte i selskapet.

Christian hadde utrolige evner til å bygge nettverk. Han klarte som den eneste europeer og komme på god fot med Haille Seilasse i Etiopia. Thams fikk tillatelse til å starte leting etter gull og platina i Etiopia. Han kom i gang i 1928 med norske, tyske og franske geologer. Prosjektet stoppet da Italia invaderte Etiopia i 1935. Christian tapte sine investeringer og dro tilbake til Paris hvor han lette etter nye prosjekter.

Han valgte å dra til Romania for å lete etter mineraler. Romaniaprojektet stoppet opp da 2. verdenskrig rammet landet. Christian kom seg ikke ut av Romania før krigen var over.

Han reiste da tilbake til sitt hjem i Paris og levde der i 3 år før han døde i 1948. Han er begravd i Menton i Frankrike sammen med sin første kone. Christian etterlater seg en datter, Inger, som bor i Paris.

.....

Christian Thams fikk datidens industrikultur inn med morsmelken i en familie som drev industri basert på foredling av naturressurser.

Christian bygget opp sin kompetanse gjennom internasjonal utdanning hvor han lærte internasjonal forretningsdrift

Christian Thams var en grunder og entreprenør som stadig måtte ha nye utfordringer og ble sjelden lenger enn 10 år i samme jobb. Han var en nettverksbygger av rang, og både som forretningsmann og privat hadde han et eventyrlig, men langt fra problemfritt liv.

Orkla ASA, Salvesen & Thams og Societe du Madal alle er oppegående selskaper i dag.

Hva kan vi lære av dette? Kan noe være aktuelt i dag?

Kanskje kan vi finne ledetråder som kan være viktige for fagskolen?

Jeg har satt opp fire forhold som jeg mener er viktig:

- 1. Et utviklende oppvekstmiljø.**
- 2. Utdanning som gir internasjonal kompetanse.**
- 3. Opplev og forstå samspillet mellom utdanning, næringsliv, marked og samfunnsutvikling.**
- 4. Se mulighetene, være energisk og kreativ.**

Lykke til med Chr. Thams Fagskole.

14.10.2013

Arve Slørdahl.